

Vänersborgs kommun

Planeringsstrategi 2024–2028

Dokumentinformation Styrdokument enligt 3 kap. 23 § Plan och bygglag (2010:900). Enligt lag ska kommunen anta en planeringsstrategi varje mandatperiod för att belysa översiktsplanens aktualitet.		Dokumentansvarig Chef avdelningen för hållbar utveckling	
Antagen Ange beslutsdatum och ev §	Antagen av Kommunfullmäktige	Reviderad	Giltighet Till antagande av nästa planeringsstrategi alt. översiktsplan.
Aktualiserad	Diarienummer KS 2022/174	Intranät ☐	Hemsida ☒
Dokumentmottagare ☒ Förvaltningsorganisation ☒ Kommunala bolag ☐ Allmänheten ☒ Förtroendevalda			
Andra regelverk som omnämns Plan- och bygglag (2010:900), Översiktsplan 2017 (KF, 2017-12-13, § 197), Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön (KF, 2023-02-15, § 4), Fördjupad översiktsplan för Dalslandskusten (KF, 2011-10-26, § 135), Översiktsplan Restad - Brinketorp (KF, 2004-12-14, § 103).			

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Process och organisation	5
Publicering	6
Uppföljning och utvärdering	6
Konsekvensbeskrivning.....	6
Läsanvisning.....	7
Kommunens översiktsplan.....	8
Översiktsplan 2017.....	8
Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön	8
Fördjupad översiktsplan för Dalslandskusten.....	9
Översiktsplan Restad – Brinketorp.....	9
Kommentar angående överlappande rekommendationer.....	9
Kommande översiktsplaner.....	10
Förändrade planeringsförutsättningar	11
Nya lagar och översyn av befintlig lagstiftning.....	11
Riksintressen	13
Nationella och regionala mål, strategier och planer.....	15
Förändringar i kommunala styrdokument med påverkan för mark- och vattenanvändning...18	
Övriga ändrade planeringsförutsättningar	20
Utvärdering av översiktsplanens användbarhet.....	21
Redovisning av resultat.....	21
Reflektion	22
Innehållskrav i plan- och bygglagen	24
Länsstyrelsens granskningsyttranden	24
Förvaltning av mark- och vattenområden och byggd miljö	24
Riksintressen	25
Miljökvalitetsnormer	25
Långsiktigt behov av bostäder	25
Samordning med nationella och regionala mål, planer och program.....	26
Redovisning av LIS-områden.....	26
Klimatanpassning.....	26
Mellankommunal planering.....	27
Sammanfattande bedömning av översiktsplanens aktualitet	29
Att beakta vid kommande planrevideringar.....	29
Fortsatt översiktsplanearbete.....	31
Pågående arbeten	31
Återkommande arbeten.....	31

Framtida arbeten	32
------------------------	----

Inledning

Att planlägga användningen av mark och vatten är enligt Plan-och bygglagen (SFS 2010:900) en kommunal angelägenhet. Enligt lagen ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen är inte bindande men ska ge vägledning för beslut om hur mark-och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. En översiktsplan kan kompletteras med fördjupningar, till exempel över ett avgränsat geografiskt eller tematiskt område.

För att hålla översiktsplanen aktuell har det i plan- och bygglagen införts ett krav på kommunerna att ta fram en planeringsstrategi som syftar till att översiktsplanering ska bedrivas kontinuerligt. Planeringsstrategin ersätter aktualitetsprövningen av översiktsplanen och ska beslutas av kommunfullmäktige senast 24 månader efter ordinarie val (11 september 2024). Denna planeringsstrategi är giltig fram till att nästa planeringsstrategi, alternativt en ny översiktsplan, antas, senast 2 år efter valet 2026. Planeringsstrategin ska även därefter tas fram under första halvan av perioden mellan två ordinarie val om inte en ny översiktsplan antas.

Den antagna planeringsstrategin ska ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet, ta ställning till kommunens fortsatta arbete med översiktsplaneringen samt bedöma i vilken utsträckning översiktsplanen är aktuell i förhållande till kraven i 3 kap. 3 §, 4 § andra stycket 1 och 2 samt 5 § plan-och bygglagen. Vänersborgs kommun har även valt att inkludera en utvärdering av översiktsplanens användbarhet.

Process och organisation

Framtagandet av planeringsstrategin har genomförts av projektledare Cornelia Sörman (Utvecklingsledare strategisk samhällsplanering) i samarbete med en projektgrupp bestående av Pål Castell (Utvecklingsledare strategisk samhällsplanering) samt Freddie Carlson (Planhandläggare).

Utöver projektgruppen har olika samarbetsforum och referensgrupper deltagit i arbetet. Dels ett mellankommunalt forum för planeringsstrategin bestående av tjänstepersoner från Färgelanda, Mellerud, Grästorp, Trollhättan och Bengtsfors kommuner. Dels två referensgrupper, en förvaltningsövergripande referensgrupp i form av tjänstepersonsgruppen Samhällsbyggarna och en politisk referensgrupp i form av Samordningsgrupp för strategisk samhällsplanering.

Processen för framtagandet av planeringsstrategin har sett ut enligt följande. Först har förändrade planeringsförutsättningar gått igenom, parallellt med detta har en enkätundersökning genomförts via tjänstepersonsgruppen Samhällsbyggarna för att utvärdera översiktsplanens användbarhet. Därefter har översiktsplanens aktualitet utvärderats utifrån de förändrade planeringsförutsättningarna samt de utpekade lagkraven i Plan- och bygglagen. När behov och brister kartlagts har ett ställningstagande över kommunens fortsatta översiktsplanearbete tagits fram i samarbete med tjänstepersonsgruppen Samhällsbyggarna.

Publicering

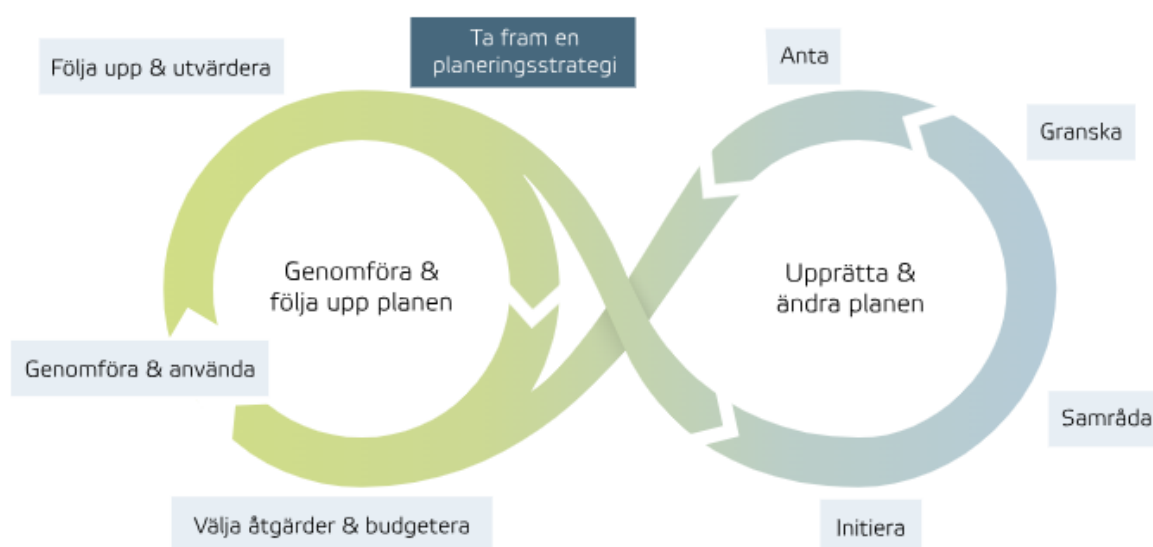
Planeringsstrategin är ett politiskt antaget styrdokument enligt 3 kap. 23 § Plan och bygglagen (2010:900), tillhör kommunens författningssamling och är publicerad på kommunens hemsida.

Planeringsstrategin ska även tillkännas på kommunens anslagstavla samt skickas tillsammans med ett protokollsutdrag med beslutet till Boverket, Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen och de kommuner som berörs (Vänersborgs grannkommuner).

Uppföljning och utvärdering

Enligt 3 kap. 23 § Plan- och bygglag (2010:900) ska Kommunfullmäktige anta en planeringsstrategi senast 24 månader efter ett ordinarie val. Därmed har planeringsstrategin en lagstadgad uppföljningsplan, där en ny strategi ska antas vart fjärde år om inte en ny översiktsplan antas. När den nya planeringsstrategin tas fram utvärderas det planerade översiktsplanarbetet som redovisades i föregående plan.

Planeringsstrategin är en del av översiktsplaneprocessen enligt bilden nedan.

Figur 1 - Bild på översiktsplaneprocessen hämtad från [Boverket](#)

Konsekvensbeskrivning

Översiktsplanen måste vara aktuell för att hela planeringsprocessen ska vara effektiv och för att planen ska fungera som vägledning vid beslut om exempelvis detaljplaner. Handläggningen av bygglov och förhandsbesked påverkas också av översiktsplanens aktualitet, eftersom översiktsplanen ligger till grund för lämplighetsprövningen. Om översiktsplanen upphör att vara aktuell skulle handläggningen av bygglov och förhandsbesked försvåras. Detta gäller även andra prövningar av tillstånd och ärenden enligt andra lagstiftningar som till exempel miljöbalken.

Läsanvisning

Dokumentet innehåller följande: en presentation av Vänersborgs kommuns gällande översiktsplaner, redovisning av förändrade planeringsförutsättningar och översiktsplanens användbarhet, redovisning av översiktsplanens aktualitet i förhållande till utpekade krav i Plan- och bygglagen, en sammanfattande bedömning av översiktsplanens aktualitet och ett ställningstagande över framtida översiktsplanarbete.

I dokumentet används begreppet översiktsplan för alla gällande översiktsplanehandlingar. Om hänvisning görs till ett specifikt planbeslut namnges den planen, till exempel Översiktsplan 2017.

I planeringsstrategin förekommer förkortningarna ÖP och FÖP, dessa står för översiktsplan respektive fördjupad översiktsplan.

Kommunens översiktsplan

Nedan redovisas de dokument som ingår i Vänersborgs kommuns översiktsplan.

Översiktsplan 2017

Vänersborgs kommuns översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige 2017-12-13 §197.

Tillhörande handlingar

- ÖP-kartan med alla beteckningar i A1-format samt i digital version
- Bilaga 1: Underlagsdel (bland annat redogörelse för riksintressen, områden med särskilda naturvärden, miljöfarlig verksamhet, föreslagna nya verksamhetsområden och LIS)
- Bilaga 2: Tyckt om Vänersborgs framtid (kort presentation av dialogprocesser och resultat från dem)
- Bilaga 3: Konsekvensbeskrivning
- Bilaga 4: Fortsatt arbete: aktivitetslistan
- Utställningsutlåtande
- Länsstyrelsens granskningsyttrande 2017-09-19

Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön

Antagen av kommunfullmäktige 2023-02-15 §4. Planen redovisar rekommendationer och potentiella utvecklingsområden för Vänersborgs och Vargöns tätortsområde.

Tillhörande handlingar

- Digital rekommendationskarta
- Utredningsdel (bland annat nulägesbeskrivning, analyser och strukturkartor, presenterat utifrån teman och geografiska delområden)
- Miljökonsekvensbeskrivning
- Granskningsutlåtande
- Länsstyrelsens granskningsyttrande 2022-05-13

Fördjupad översiktsplan för Dalslandskusten

Antagen av kommunfullmäktige 2011-10-26 §135. Planen redovisar hur Dalslandskusten kan utvecklas med hänsyn till bland annat strandskydd, naturvärden och riksintressen.

Översiktsplan Restad –

Brinketorp

Antagen av kommunfullmäktige 2004-12-14 §103. En fördjupad översiktsplan som redovisar hur Restad Gård och dess omgivning kan förvandlas till en ny stadsdel i Vänersborgs kommun.

Kommentar angående överlappande rekommendationer

Geografiskt finns överlappning mellan ÖP 2017 och de tre FÖP:arna, samt mellan FÖP Vänersborg-Vargön och FÖP Restad-Brinketorp. I beslutshandlingarna kommenteras att planerna ska gälla överlappande, det vill säga att den senare antagna planen inte innebär att den tidigare upphävs för aktuellt område. På några platser har uppmärksamats att överlappningen ger upphov till otydligheter i tolkningen. Dessa beskrivs nedan. Som generell princip i övrigt kan antas att den mest detaljerade planen också är den som ger bäst stöd för vägledningen.

Sikhallsviken

I FÖP Dalslandskusten redovisas ett antal utvecklingsområden kring Sikhallsviken. Områdena är grovt markerade och det finns beskrivningar i text som anger ytterligare rekommendationer. När ÖP 2017 togs fram hade ett detaljplanearbete dragits igång där en mer detaljerad skiss över områdets framtida markanvändning börjat utformas. Det gjordes även en översiktlig analys av landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) där Sikhall kom att ingå som ett av de utvalda områdena. I ÖP 2017 finns områden för bebyggelseutveckling på landsbygd (B3) och LIS i Sikhall, samt mer utförliga rekommendationer i text och karta (se utredningsdelen avsnitt 5 och 6). Dessa överensstämmer inte helt med FÖP-kartan. I detta fall är det naturligt att låta ÖP 2017 ha tolkningsföreträde eftersom den bygger på ett fortsatt arbete som följer upp FÖP Dalslandskusten.

Norr om Brinkebergsanstalten, Restad gård

FÖP Restad-Brinketorp ligger helt inom planområdet för FÖP Vänersborg-Vargön. I den senare konstateras detta och det fastslås att planerna gäller parallellt. Till större delen hade planområdet för FÖP Restad-Brinketorp redan detaljplanelagts när FÖP Vänersborg-Vargön

togs fram, men norr om Brinkebergsanstalten finns ett utpekat utvecklingsområde som ännu inte planlagts. I FÖP Vänersborg-Vargön finns ett mindre område inlagt som utvecklingsområde (U11), men det motsvarar inte hela området i den tidigare FÖP:en. Dessutom hänvisas i den senare FÖP:en till utvidgning av Brinkåsens verksamhet medan den tidigare FÖP:en beskriver området som reservat för Brinkebergsanstalten. Det aktuella området är idag skogsmark som hänger samman med ett större grönområde på östra Huvudnäsön. Under framtagandet av FÖP Vänersborg-Vargön gjordes ingen fördjupad utredning av anstaltens utvecklingsbehov eller skogsmarkens bevarandevärden. I detta fall är det rimligt att låta den äldre FÖP:en ligga till stöd inför en fråga om framtida detaljplaneläggning, det vill säga utreda den större ytan för eventuell exploatering och låta Brinkebergsanstaltens utvecklingsbehov väga tungt. I de fall den äldre planen för Restad-Brinketorp ska ligga till stöd för detaljplanering är det viktigt att beakta kopplingen till större naturområden som finns utpekade i den nya planen för Vänersborg-Vargön.

Kommande översiktsplaner

FÖP Brålanda

Arbetet med en fördjupad översiktsplan för Brålanda har pågått parallellt med ett utredningsarbete för tågstopp Brålanda. Planen har varit på samråd och beslut om granskning fattades av Kommunstyrelsen 2023-11-29 §243. Planerat antagande för planen är under 2024.

FÖP Frändefors

Frågan om uppstart av arbetet med FÖP Frändefors prövades i samband med en motion under 2023. Beslutet (Kommunfullmäktige 2023-09-13 §137) blev att motionen skulle anses besvarad. Motiveringen var att Kommunstyrelseförvaltningen, tillsammans med Byggnadsnämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden, bedömde att det är lämpligt att påbörja arbetet med en FÖP för Frändefors i samband med att FÖP för Brålanda avslutas. Beslutsunderlaget hänvisade även till att det framtida översiktsplanearbetet kommer behandlas i denna planeringsstrategi.

FÖP Väne-Ryr

ÖP 2017 nämner att en fördjupad översiktsplan för Väne-Ryr ska tas fram och åtgärden står med i översiktsplanens "aktivitetslista". Prioriteringen av framtida översiktsplanearbete behandlas vidare i senare kapitel av planeringsstrategin.

Förändrade planeringsförutsättningar

Nedan avsnitt baseras i huvudsak på det underlag som Länsstyrelsen tillhandahåller inför framtagandet av en planeringsstrategi. Ändrade planeringsförutsättningar har tagits fram från 2016-04-01 då Översiktsplan 2017 var på samråd.

Nya lagar och översyn av befintlig lagstiftning

Nedan redovisas lagändringar som genomförts samt pågående arbeten med lagar som har bäring på översiktsplaneringen.

Plan- och bygglagen (2010:900)

I augusti 2018 infördes nya krav på översiktsplanens innehåll vad gäller kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Åtgärder för klimatanpassning kopplat till översvämning, ras, skred och erosion har delvis hanterats i både Översiktsplan 2017 och Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön. I sitt granskningsyttrande till Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön önskade Länsstyrelsen en högre detaljnivå för hur risker ska hanteras. Mindre kompletteringar i planens utredningsdel genomfördes inför antagande.

Gällande översvämning är nya riktlinjer under framtagande. Det finns även underlag för stigande vatten i Vänern från Länsstyrelsen och MSB som kan användas vid planering. I Översiktsplan 2017 är ett behov av översvämning utredning för Hästefjordarna utpekat. Efter översiktsplanens antagande har ett utredningsbehov även identifierats för Frändeforsån. Gällande skred, ras och erosion har SGI och SGU tagit fram kartunderlag för skredrisk i lutning och strandnära läge i kommunen. Detta underlag används vid detaljplanering och kompletteras ofta med platsspecifika utredningar.

I april 2020 infördes flera ändringar i 3 kap. Översiktsplan, Plan- och bygglagen med syftet att översiktsplaneringen ska bedrivas kontinuerligt, vara framåtsyttande och att översiktsplanen ska hållas aktuell. I detta ingår bland annat lagen om att kommunerna ska ta fram en planeringsstrategi.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Ändringarna i 3 kap. rörande planeringsstrategi hanteras genom detta dokument.

I april 2023 kom nya krav på att översiktsplaner ska utformas så att uppgifterna kan tillgängliggöras och behandlas digitalt (2 kap. 5 c § Plan- och byggförordningen). Kravet tillämpas första gången på översiktsplaner som påbörjas efter den 31 december 2026. Boverket fick samtidigt mandat att meddela föreskrifter om standard för utformning av översiktsplaner enligt 3 kap. Plan- och bygglagen och undantag från kravet i 2 kap. 5 c § Plan- och byggförordningen.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Föreskrifter för en digital standard för översiktsplanens utformning är ett arbete som kommunen följer och har deltagit i, bland annat genom yttranden efter remiss. Kommunen kommer fortsättningsvis bevaka och delta i fortsatt arbete.

Miljöbalken (1998:808)

I januari 2018 infördes ett nytt 6 kap. Miljöbedömningar i miljöbalken som innebär nya och ändrade ord och uttryck för att tydliggöra processer om miljöbedömning.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Eftersom en översiktsplan alltid kräver att en miljökonsekvensbedömning tas fram är lagändringen mer relevant för övrigt planeringsarbete så som detaljplanering.

Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

I januari 2020 blev barnkonvention svensk lag. Detta förstärker barnrätten vid tillämpningen av andra lagar, exempelvis PBL. Barns intressen ingår i princip i alla de intressen som anges i 2 kap. PBL och även i en del andra bestämmelser i PBL uttrycks barns intressen.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Barnperspektiv ingick i utvärderingen i miljökonsekvensbeskrivningen av *Översiktsplan 2017*. I hög utsträckning anses barnperspektivet tillvaratas genom bevakning av bostadsnära rekreativmiljöer, prioritet till cykel-, gång- och kollektivtrafik, ytor för idrottsutövande och kultur samt kommunal service för barn och unga (förskolor, skolor, fritidsgårdar med mera) och överlag integrerad stadsplanering och god gestaltning av bebyggelsemiljöer. I Vänersborgs kommun har översiktsplanen dock inte den detaljstyrningen att exakt lokalisering av alla funktioner fastställs. Barnperspektivet behöver därför bevakas i fortsatt planering, såväl när det gäller lokaliseringstudier och lokalplanering som detaljplaner och utformning av offentliga miljöer.

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

21 juni 2022 antogs proposition 2021/22:208 Väger till hållbara vattentjänster utav riksdagen. Propositionen innebär förändringar av lag (2006:412) om allmänna vattentjänster. Sammanfattningsvis innebär propositionen att kommunernas bedömning av behovet av en allmän vattentjänst ska ta särskild hänsyn till förutsättningarna att tillgodose behovet av vattenförsörjning och avlopp genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till människors hälsa och miljön.

Tillkommer gör även kravet på att varje kommun ska ta fram en vattentjänstplan som ska beslutas av kommunfullmäktige och prövas under varje mandatperiod. Den ska innehålla kommunens långsiktiga bedömning av behovet av nya verksamhetsområden. Vattentjänstplanen ska även innehålla en redogörelse för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid den ökade belastning som uppkommer vid skyfall.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Kommunens vattentjänstplan tas fram under 2023 och 2024. Efter antagandet kommer planen ge vägledning för den kommunala utbyggnaden av vatten och avlopp. Beroende på utfallet i planen kan översiktsplanens rekommendationer behöva ses över. I gällande översiktsplan är kommunalt vatten och avlopp en förutsättning för bebyggelseutveckling på Vänersnäs, förändringarna i lagen om allmänna vattentjänster öppnar för andra lösningar.

I översiktsplanen beskrivs att uppföljning av Blåplanen genom en handlingsplan är en punkt för fortsatt arbete. Detta för att fortsätta det löpande arbetet med vattenfrågor och uppfyllande av EU:s ramdirektiv för vatten.

Socialtjänstlagen (2001:453)

I förslag till ny socialtjänstlag (SOU 2020:47), som träder i kraft under 2025, betonas socialtjänstens roll i samhällsplaneringen. I utredningen föreslås bland annat att Plan-och bygglagen (PBL) kompletteras med de sociala aspekterna i planläggningen och att det i PBL regleras att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Kommunen arbetar redan idag med de tre hållbarhetsaspekterna i sina planarbeten och kommer att bevaka arbetet med lagändringen. När lagändringarna träder i kraft kommer behov av ändringar i översiktsplanen att utvärderas.

Riksintressen

Nedan redovisas de förändringar av riksintressen som genomförts sedan antagandet av Översiktsplan 2017.

Riksintresse energidistribution

Nya anspråk som berör kommunen tillkom i april 2019 (distributionsnät kopplat till Brofjorden). Ändringen innebär att riksintresseområdena utökas med tillhörande energiinfrastruktur (vilket då berör fler kommuner i länet än de kommuner där energiproduktionsanläggningarna ligger). Avgränsning och värdebeskrivning är sekretessbelagda.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Riksintresset påverkas inte av översiktsplanens utformning.

Riksintresse friluftsliv

2017 fattades beslut om ett nytt riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken (1998:808). Det nya riksintresseområdet är Vänern.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Vänern är sedan tidigare ett utpekat riksintresse för turism och friluftsliv enligt 4 kap. 2 § miljöbalken. Kommunen bedömer att det nya riksintresseobjektet inte innebär nya konflikter med översiktsplanen, men att det ställer ytterligare hänsynskrav inför framtida ställningstaganden. Framför allt kring utredningsområdena kring Dalbobergen (U22 och U23 i FÖP Vänersborg-Vargön).

Riksintresse för totalförsvaret

2018 adderades MSA-område (yta inom vilket det finns fastställda höjder för högsta tillåtna objekt) för Råda övningsflygfält. Militär definition av MSA avser "Minimum Safe Altitude". 2018 år utökades även påverkansområdet för väderradar Vara.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har föreslagit att samtliga ledningar och stationer i transmissionsnätet för el ska utgöra områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar, enligt 3 kap. 9 § miljöbalken.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Inom MSA-områden och påverkansområde för väderradar ska alla höga objekt remitteras till Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada på riksintresse för totalförsvarets militära del. Motsvarande områden täcker redan nästan hela kommunens yta och de nya riksintresseobjekten förändrar därmed ingenting för kommunens del.

Gällande förslaget om att samtliga ledningar och stationer i transmissionsnätet för el ska utgöra områden som är av riksintresse har kommunen, under våren 2024, delgett synpunkter till Länsstyrelsen som i sin tur har yttrat sig i frågan. Kommunen följer det fortsatta arbetet.

Riksintresse kommunikationer

Riksintresset för Trollhättan-Vänersborgs flygplats togs bort tillsammans med anslutande vägar i Trafikverkets revidering av riksintressen för kommunikation 2022. Vänersborg skickade en begäran om utrivning av riksintresse för hamn i Vänersborg under våren 2023. Sjöfartsverket har även anmält brist i farled till Trafikverket och med anledning av detta arbetar Trafikverket även med en precisering av riksintresset för farleden med syftet att lägga till funktionen väntkaj.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Kommunens ställningstagande att bevaka flygplatsens intressen i planeringen ligger kvar även då Trafikverket beslutat ta bort riksintresset.

Kommunen har tagit ett inriktningsbeslut om att flytta hamnen i centrala Vänersborg till Vargön (KF 2014-06-18 § 95). I översiktsplanen finns farleden markerad och ett utvecklingsområde för industrihamn pekas ut i Vargön. Förändringar av riksintresset för hamn och farled innebär inga direkta konflikter med översiktsplanen, men behovet av en väntkaj längs farleden kan behöva föras in när översiktsplanen revideras. Likaså bör en eventuell utrivning av riksintresset för Vänersborgs hamn inkluderas när översiktsplanen revideras.

Riksintresse naturvård

Länsstyrelsen arbetar med att se över gränsdragningen för riksintresse för naturvård Hullsjön och Västra Tunhem.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Eventuella förändringar bör inkluderas när översiktsplanen revideras nästa gång.

Nationella och regionala mål, strategier och planer

Det finns en stor mängd mål, strategier och planer på nationell och regional nivå. Nedan presenteras ett urval som har särskild bäring på kommunens översiktsplanearbete de kommande fyra åren.

Regional utveckling/utvecklingsstrategier

Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030

Strategin är framtagen av Västra Götalandsregionen och pekar ut riktningen för hur Västra Götaland ska utvecklas till 2030. Strategin konkretiserar även vad en sådan omställning innebär ur ett ekonomiskt, miljömässigt och socialt perspektiv. Utvecklingsstrategin innehåller mål,

långsiktiga prioriteringar, tvärsektoriella kraftsamlingar samt en text som berör genomförande av strategin.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Vänersborgs översiktsplan går i linje med den regionala utvecklingsstrategin. Bland annat kopplar den långsiktiga prioriteringen ”Knyta samman Västra Götaland” i den regionala utvecklingsstrategin tydligt samman med översiktsplanens grundstrategier ”Tillväxt bygger på samspel i regionen”, ”Utveckling drivs genom samverkan” och ”Det ska vara lätt att leva miljövänligt”.

Miljö och klimat

Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk

2017 antog Sverige ett klimatpolitiskt ramverk. Ramverket består av en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Det långsiktiga målet är att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, efter det ska landet uppnå negativa utsläpp.

Regionala miljömål för Västra Götaland

De regionala miljömålen består av nationella miljömål med preciseringar och etappmål som antogs som regionala 2013, samt de 34 regionala tilläggsmålen. De regionala tilläggsmålen lyfter fram regionala särdrag och områden som kräver ytterligare insatser och tydliggör därmed vad som behöver uppnås i Västra Götaland för att nå målen.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: De regionala och nationella miljömålen samt det klimatpolitiska ramverket är aktuella i och ska genomsyra alla planeringsfrågor. Målen tas upp och behandlas framför allt i *Översiktsplan 2017*, kommunens lokala miljömål *Miljöprogram 2030* samt energiplanen *Strategi för ett fossilfritt Vänersborg 2030*. Åtgärdsprogrammet för de regionala miljömålen i Västra Götaland utgör en del av kommunens kontinuerliga arbete med miljöfrågor. Kommunens miljöprogram är under revidering. Där har både nationella och regionala mål och strategier kopplade till miljö och klimat inkluderats och arbetats med.

Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om

Klimat 2030 drivs av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Västra Götaland i samverkan med andra aktörer. Kraftsamlingen samlar kommuner, företag, högskolor och andra organisationer i Västra Götaland som vill ta ställning och bidra i omställningen till en klimatsmart region. I arbetet ingår klimatlöften som kommunerna kan välja att anta.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Vänersborgs kommun arbetar aktivt med de klimatlöften som ingår i Klimat 2030. För perioden 2024–2026 har det politiskt beslutats att Vänersborgs kommun antar 24 av 30 klimatlöften (KF 2023-09-13, § 147), två exempel är ”Vi arbetar aktivt med vår energiplan” och ”Vi utvecklar gaturum för ökad tillgång och attraktivitet”.

Strålning

Nationell handlingsplan för radon

Handlingsplanens mål är att reducera befolkningens exponering för radon. Nyckelområden för att nå målet är att genomföra fler radonmätningar och öka olika målgruppers kunskap om radon.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: För kommunen finns det en översiktlig markradonundersökning gjord av Västsvenska Berg från 1989. Dessutom har Sveriges geologiska undersökning (SGU) heltäckande kartor för strålning, för kalium, torium och gamma. I kommunens antagna och pågående översiktsplaner har frågan studerats för nya utvecklingsområden. Sammantaget bedöms dessa planeringsunderlag tillräckliga för att ge stöd i översiktsplanarbetet. Frågan hanteras löpande i kommande plan- och bygglovsprövningar och val av grundläggning diskuteras på det tekniska samrådet.

Infrastruktur

Nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033

För Älvsborgsbanan planerades en reinvestering i form av brobyte över Trollhätte kanal (utförande 2022–2025). Planen redovisar även att E45 Vänersborg–Mellerud, deletapp Liden–Frändefors, ombyggnad 2+1 har övervägts i förslaget men inte inkluderats. Ombyggnationen av E45 nämns som ett åtgärdsförslag vid utökade ramar.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Järnvägsbron över Trollhätte kanal som finns namngivet i Nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033 blev akut avstängd under våren 2023. Istället för utbyte av bron planeras en renovering som ska bli färdigställd i årsskiftet 2024/2025 enligt gällande tidsplan.

I *Översiktsplan 2017* redovisas ett vägreservat från en tidigare utredning av 2+1-väg för E45. Detta reservat har ingen formell giltighet utan framtida sträckning av E45 mellan Liden–Mellerud kommer avgöras först i ett vägplaneskede, efter att sträckan inkluderats i Nationell plan för transportinfrastruktur.

Regional transportinfrastrukturplan för Västra Götaland 2022–2033

I den regionala transportinfrastrukturplanen finns medel avsatta till åtgärder för att utöka kapaciteten på Vänersborg C för att kunna inrymma tre tåg samtidigt på stationsområdet. Medel finns även till signalåtgärder för ökad kapacitet och robusthet mellan Vänersborg och Öxnered. Den regionala planen pekar även på behovet att prioritera åtgärder för att höja hastigheten mellan Vänersborg och Herrljunga. I den regionala transportinfrastrukturplanen ingår driftbidrag till Trollhättan–Vänersborgs flygplats som avser bidra till nationell tillgänglighet inom hela regionen.

Planen pekar ut prioriterade brister i den regionala transportinfrastrukturen som kan bli aktuella till kommande planrevideringar. För de prioriterade bristerna i statligt vägnät behöver det genomföras åtgärdsvalsstudier eller motsvarande utredningar innan de kan inkluderas i kommande transportinfrastrukturplaner. Följande prioriterade brister berör Vänersborgs kommun:

- Väg 44, kvarvarande sträcka förbifart Lidköping och sträckan Lidköping – Grästorp
- Väg 173, Färgelanda – Frändefors

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Kapacitetsutökningen på Vänersborgs central, järnvägsbrons renovering och den nedläggning av hamnen som omnämns i avsnitt *Riksintresse kommunikationer*, har alla påverkan på planeringen av Sanden. Utvecklingen av Sanden finns omnämnd i Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön.

Kommunen har deltagit i arbetet med åtgärdsvalsstudier för väg 44 och 173.

Trafikförsörjningsprogram 2021 – 2025 Hållbara resor i Västra Götaland

Trafikförsörjningsprogrammet är tillsammans med regionfullmäktiges budget Västra Götalandsregionens övergripande styrdokument för kollektivtrafikens utveckling. Trafikförsörjningsprogrammet har ett övergripande mål om att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland, med ambitionen att alla resor ska vara hållbara.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Ett arbete sker med att revidera det regionala trafikförsörjningsprogrammet för Västra Götaland, trafikförsörjningsprogrammet förväntas antas under 2025. Kommunen deltar och bevakar arbetet, bland annat genom deltagande i en referensgrupp med tjänstepersoner från kommuner i regionen.

Målbild tåg 2035 – utveckling av tågtrafiken i Västra Götaland

Målbilden är framtagen av Västra Götalandsregionen och siktar mot att tågresandet i Västsverige ska trefaldigas från 2006 till 130 000 resor/dag år 2035. En del av att nå målbilden är öppningen av nya stationer, detta planeras bland annat i Brålanda och i ett senare skede Frändefors i Vänersborgs kommun.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Arbetet inför tågstopp Brålanda sker i samverkan med andra aktörer så som Fyrbodals kommunalförbund, Västra Götalandsregionen och Trafikverket. I Vänersborg tas en ny fördjupad översiktsplan fram för Brålanda som ett steg i arbetet. Framgent kommer samma process behövas för Frändefors.

Kollektivtrafikplan för Trollhättan och Vänersborg

Trollhättan och Vänersborg utgör gemensamt ett av Västra Götalandsregionens prioriterade pendlingsnav. Kollektivtrafikplanen utgör en gemensam målbild för kollektivtrafikens utveckling fram till år 2030 och är framtagen av Västra Götalandsregionen tillsammans med Trollhättans Stad, Vänersborgs kommun och Västtrafik. Kollektivtrafiken följs upp i Stadstrafikforum och realiserar genom Handlingsplan 2030 Trollhättan och Vänersborg.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Kollektivtrafikplanen och den tillhörande handlingsplanen arbetas med kontinuerligt tillsammans med Västtrafik, aktuell trafikoperatör och Trollhättans stad.

Förändringar i kommunala styrdokument med påverkan för mark- och vattenanvändning

Sedan Översiktsplan 2017 antogs har Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön antagits. Utöver det har följande kommunala styrdokument med betydelse för översiktsplaneringen tillkommit:

- Strategi för ett fossilfritt Vänersborg 2030 – transporter, el och uppvärmning (KF 2021-06-16, § 86)
- Bostadsförsörjningsplan 2021–2025 (KF 2021-03-17, § 27)
- Strategi för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning (KF 2023-09-13, § 146)
- Dagvattenplan (som ska integreras med Blåplan del 2) (KF 2022-03-16, § 31)
- Vänersborgs kommun avfallsplan (KF 2021-06-16, § 84)
- Plan för krisberedskap, civilt försvar och säkerhetsskydd, Perioden 2023–2027 (KF 2023-06-21, § 109)

-
- Handlingsplan Föreningade områden (MHN 2022-12-07, § 43)
 - Naturvårdsstrategi (KF 2023-05-17, § 73)
 - Skogspolicy (KF 2023-06-21, § 108) och Riktlinjer för kommunens skogshantering (SBN 2023-09-21, § 113)
 - Program för bevarande och utveckling - Vänersborgs innerstad (KF 2020-03-18, § 30)
 - Riktlinjer för gestaltning i SAAB-området (BN 2021-04-06, § 39)
 - Råd och riktlinjer för skyltning (BN 2022-08-16, § 94)
 - Konstprogram 2024-2026 (KS 2023-11-01 § 227)
 - Strategi för laddinfrastruktur (KF 2024-02-07 § 9)
 - Cykelplan Vänersborg (KF 2018-03-28 § 20)
 - Ett antal planer och förstudier kopplade till kommunens lokalförsörjning

- Ett antal detaljplaner, bland annat för Öxnered-Skaven, Trestad center västra, Källeberg och Grävlingen

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Dessa styrdokument kommer på det stora hela att fungera parallellt med översiktsplanen och medför inga direkta behov av revidering av översiktsplanen. I några fall kan det dock finnas anledning att lyfta fram saker som kan vara bra att ha i åtanke inför kommande ÖP-revidering och några tänkbara otydligheter kan behöva belysas.

- Dagvattenplanen innehåller åtgärdsförslag på ett antal platser. Dessa kan vara bra att lyfta med som rekommendationer i översiktsplanen.
- Cykelplanen behöver synkroniseras med de förslag på åtgärder i cykelvägnätet som finns med i översiktsplanen.
- Naturvårdsstrategin innehåller bland annat en prioritering om Skyddad natur, där ett antal områden pekas ut som skyddsvärda. Dessa bör få en motsvarande rekommendation i översiktsplanen.
- Friluftsstrategi är under framtagande. Eventuella behov av uppdatering av översiktsplanens rekommendationer behöver ses över när Friluftsstrategin är antagen.
- Bland annat Länsstyrelsen har pekat på konflikter mellan kommunens ställningstagande kring naturvård och friluftsliv å ena sidan, och förslagen med exploatering i Dalbobergen å andra sidan. Önskvärt vore att översiktsplanen landar i ett mer tydligt ställningstagande kring dessa områden (U22 och U23 i FÖP Vänersborg-Vargön).
- I förslag till Vattentjänstplan görs ställningstaganden som delvis innebär ett nytt tänk kring krav på kommunal VA-anslutning utanför tätort. Framför allt är detta tydligt på Vänersnäs där översiktsplanen trycker hårt på kommunal VA-anslutning i linje med tidigare VA-plan. Eventuellt behöver översiktsplanen revideras när det gäller rekommendationerna för ny bebyggelse på Vänersnäs och till dess att revidering gjorts kan en omtolkning av tidigare skrivelser behövas.
- Kommunens politiskt antagna styrdokument för skogshantering innehåller inga kartor utan fastställer principer och olika typer av inriktning på skogsbruket. Den skogsbruksplan som Samhällsbyggnadsförvaltningen tar fram utifrån riktlinjerna behöver samordnas med översiktsplanens rekommendationer, Naturvårdsstrategi och kommande Friluftsstrategi.
- I takt med att översiktsplanens utrednings- och utvecklingsområden detaljplaneläggs behöver översiktsplanen uppdateras så att rekommendationerna rör den långsiktiga markanvändningen. Det gäller bland annat delar av Skaven, Södra Sanden och Grunnebo.
- Även när det gäller infrastruktur kan översiktsplanen behöva uppdateras i takt med att utredningar och anläggningsprojekt blir klara. Detta gäller bland annat Brätteleken.
-

Övriga ändrade planeringsförutsättningar

Energi

Sedan 2017, då kommunens översiktsplan antogs, har mycket hänt på energiområdet. Sammanfattningsvis pekar utvecklingen mot att det måste till mer elproduktion på fler platser i landet.

Sveriges långsiktiga klimatmål är att senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Ett delmål är att utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

Användningen av fossil energi behöver minska för att minska påverkan på klimatet. Effektivisering och elektrifiering är trender inom fältet. Transportsektorn håller på att elektrifieras men behovet av el är också stort för en omställning av industrin.

Ett geografiskt område, till exempel en kommun, behöver inte vara självförsörjande. Dock är tillgång till ström, effekt och även kapacitet i ledningsnät viktiga faktorer för ökad elektrifiering. Därmed behöver även kommuner öka sin inhemska produktion för att med större säkerhet ha tillgång till energi. En mer decentraliserad produktion ställer nya krav på elnäten och sättet att planera för energiförsörjning.

Översiktsplanens aktualitet/arbete framåt: Energiproduktion är en mycket viktig strategisk fråga som hänger samman med bland annat klimatomställning, beredskap och näringslivsutveckling. Frågan bör i första hand hanteras på nationell och regional nivå. Kommunen har en energiplan (*Strategi för ett fossilfritt Vänersborg 2030 – transporter, el och uppvärmning*, antagen av kommunfullmäktige 2021-06-16 §86), som bland annat innehåller målsättning att öka solesproduktionen.

Kommunen har tagit fram Strategi för laddinfrastruktur vars syfte är att definiera kommunens roll och ställningstagande inom området, och därigenom bidra till att nå målet om fossiloberoende transporter innan 2030.

När det gäller vindkraft utreddes frågan i samband med framtagandet av en vindbruksplan 2007–2011. Efter utställning 2010 framkom att det saknas lämplig plats för vindkraftsutbyggnad i Vänersborgs kommun, vilket tydligt framgick av länsstyrelsens granskningsyttrande 2010-10-06. Därför antogs aldrig vindbruksplanen. Närheten till Såtenäs flygflottilj gör att nästan hela kommunen ligger inom totalförsvarets riksintresseområde där Försvarsmakten motsätter sig utbyggnad av vindkraftverk. Den enda del av kommunen som ligger utanför detta område är Kroppefjäll, där höga natur- och rekreationsvärden gör vindkraftsutbyggnad olämpligt.

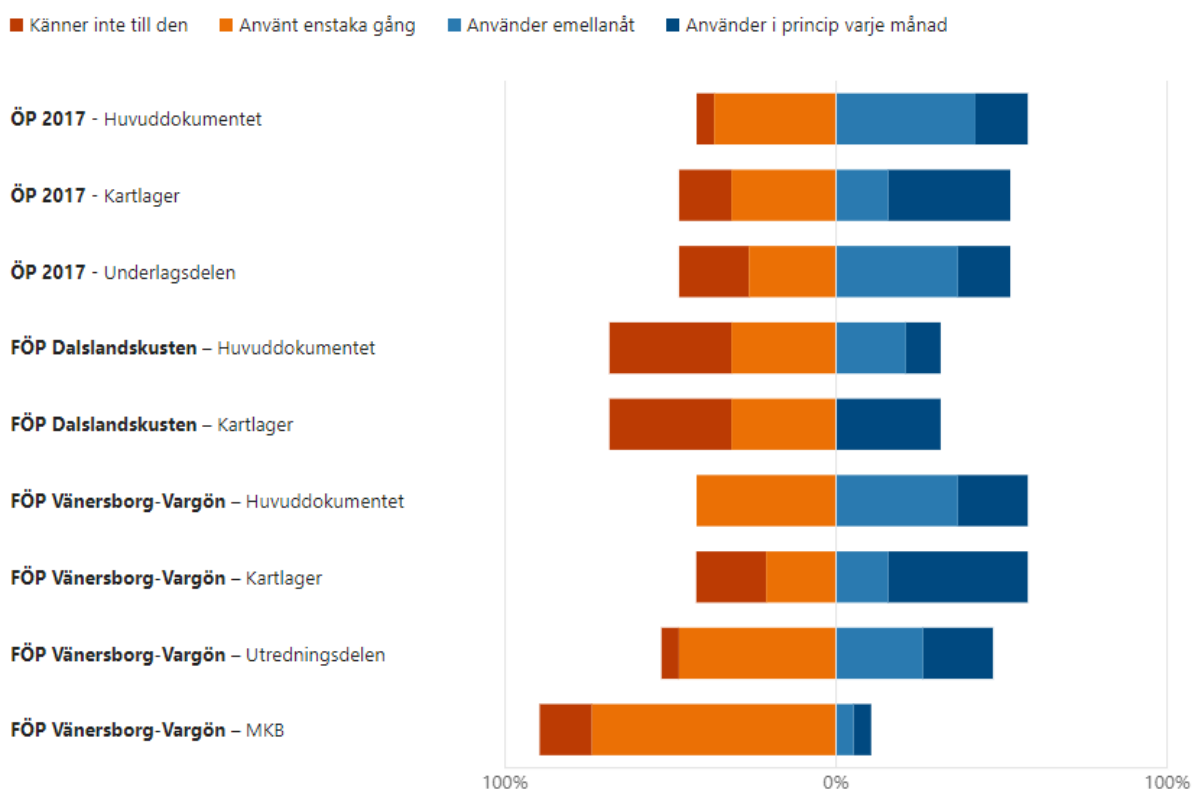
Kommunen bedömer att översiktsplanen inte påverkas av nya planeringsförutsättningar på energiområdet men att frågan är viktig att driva både lokalt och i regional samverkan. Dit hör bland annat frågor om kraftledningsnät, solceller, biogas, fjärrvärme, etableringar av energiintensiva verksamheter, energieffektivisering och -lagring.

Utvärdering av översiktsplanens användbarhet

Under våren 2023 skickades en enkät ut till den förvaltningsövergripande tjänstepersonsgruppen Samhällsbyggarna med blandade frågor kring översiktsplanens användbarhet. Totalt inkom 19 svar där alla förvaltningar representerades.

Redovisning av resultat

Ur enkätsvaren kan ses att ur kommunens alla översiktsplanedokument har i princip samtliga använt Översiktsplan 2017 och Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön, vissa mer flitigt än andra. FÖP Dalslandskusten är det fler än en tredjedel som inte känner till. Främst är det huvuddokumentet i respektive översiktsplan som medarbetarna känner till, samtidigt som det är kartlagren som används i högre utsträckning.

Figur 2 - Svar på frågan "Vilka av dessa dokument känner du till och hur ofta använder du dokumenten?"

Själva huvuddokumentet nyttjas i högre utsträckning i PDF än i tryckt form, samtidigt som skrivbordsapplikationen myCarta används mer än webbkartan. Avseende tillgänglighet upplevs datorn vara det viktigaste gränssnittet, medan knappt hälften ändå ser nyttan av det tryckta formatet. Att anpassa översiktsplanen för mobiltelefonen anser ingen vara viktigt. Sammantaget ges betyget sex av tio i tillgänglighet.

Figur 3 - Svar på frågan "När ÖP:n används, vilka format används främst?"

I princip alla anser att översiktsplanen ger tillräckligt stöd i deras arbete, exempelvis ger den bra vägledning för olika geografiska områden och tydliga riktlinjer för efterföljande plan- och bygglovsarbete. Exempel på när översiktsplanen inte ger stöd i arbetet är emellertid på landsbygden och avvägningen exploatering/bevarande (naturvärden).

Aspekter som bedöms som viktiga att ha med i en översiktsplan är utbyggnadstakt, det sociala perspektivet, grön infrastruktur och ett helhetstänk med bostad, skola och övrig service.

Vid frågan om något i översiktsplanen behöver ändras eller kompletteras utifrån framtida planeringsförutsättningar nämns:

- djupare förståelse av vattentjänstplanens vikt
- i vilken utsträckning är vi beredda att förtäta
- hushållsnära insamling av avfall
- klimatanpassning
- drömarflygning/-korridorer
- civilförsvar
- barnperspektivet
- skyddsvärd natur

Reflektion

Antalet medarbetare som besvarade enkäten får anses lågt i jämförelse med det förmodade antalet som till vardags använder kommunens översiktsplaner. Det går ändå dra vissa slutsatser:

Tillgänglighet

Tillgängligheten till dokumenten anses relativt låg. Det går att utläsa att det är sällananvändare som anser dokumenten svårfunna. En utmaning finns i att få fler användare att finna ställningstaganden och resonemang i tillhörande dokument, så att kartan inte blir den enda källan. Tillgängligheten är en viktig fråga att arbeta med i fortsättningen för att få bredare förankring i organisationen.

Många frågor

Inför framtida ÖP-arbete behövs bred förankring. Trots att tidigare ÖP-arbeten föregåtts av breda arbetsgrupper bedöms ändå vissa frågor som glömda eller ohanterade. De framtida planeringsfrågorna är många, och fler lär tillkomma, vilket ställer krav på ÖP-processen.

Utbyggnadsordning

I flera olika kommentarer efterfrågas en tydligare redovisning av utbyggnadstakt och prioriteringsordning för både bostäder och verksamhetsområden samt en tydligare koppling mellan utbyggnadsområden och kommunal service. Båda dessa delar tas upp i kommunens arbete med "Målbild 2050" där strategier och principer för samordning av olika utvecklingsprojekt föreslås.

Detaljeringsgrad

Bland kommentarerna fanns även en efterfrågan om olika ställningstaganden inom områden som har en högre detaljnivå än vad en översiktsplan generellt har. En översiktsplan har breda krav på innehåll och måste i många fall hållas på en mer generell och översiktlig skala. Syftet med en översiktsplan är att ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och redovisa grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen. Skalan gör att detaljeringsgraden måste begränsas, mycket för att dokumentet ska vara långsiktigt användbart och i hanterlig storlek.

Kommande standard

Det pågår ett arbete nationellt med att utveckla en standard för översiktsplaneringen och att nya översiktsplaner ska vara helt digitaliserad från 2026. Vänersborgs kommun deltar på olika sätt i det utvecklingsarbetet. Det kommer att medföra vissa förändringar i hur översiktsplanen kan utformas.

Innehållskrav i plan- och bygglagen

Nedan beskrivs översiktsplanens aktualitet i förhållande till kraven i 3 kap. 3 §, 4 § andra stycket 1 och 2 samt 5 § PBL. Eftersom Västra Götalandsregionen inte har någon regionplan har 3 kap. 5 § punkt 5 inte inkluderats i redovisningen. Avsnittet inleds med en redovisning av Länsstyrelsens granskningsyttranden till Översiktsplan 2017 och Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön.

Länsstyrelsens granskningsyttranden

Länsstyrelsen meddelade i sin redovisning av statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet, inkommen till kommunen 2022-04-08, att granskningsyttrandena som lämnats till Översiktsplan 2017 och Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön var fortsatt aktuella.

Länsstyrelsens granskningsyttrande till Översiktsplan 2017 beskriver ett behov av en fördjupad översiktsplan för tätorterna Vänersborg och Vargön för att ge tillräcklig vägledning för hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. Samma gäller för riksintressena i området.

Många av de frågor som togs upp i Länsstyrelsens granskningsyttrande till Översiktsplan 2017 hanterades i Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön.

I sitt granskningsyttrande till Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön meddelade Länsstyrelsen att den fördjupade översiktsplanen i sin dåvarande utformning inte kunde betraktas som en överenskommelse mellan stat och kommun. Länsstyrelsen önskade bland annat att redovisningen av planeringsförutsättningar, påverkan på miljö kvalitetsnormer och anpassning till riksintressen skulle kompletteras.

De synpunkter som Länsstyrelsen meddelade gällande Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön besvarades i granskningsutlåtandet. De anmärkningar som Länsstyrelsen hade på planen inkluderades även i både planhandling och markanvändningskarta.

Förvaltning av mark- och vattenområden och byggd miljö

I översiktsplanen ska kommunen redovisa grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen. Grunddragen ska framgå av en karta. Det ska även framgå hur kommunen anser att den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Översiktsplan 2017 i kombination med de fördjupade översiktsplanerna redovisar avsedd användning av mark- och vattenområden i kommunen samt hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. I kapitlet som redovisar kommunens gällande översiktsplaner redovisas även hur markanvändningen i översiktsplanerna förhåller sig till varandra, detta ger ytterligare vägledning i den avsedda mark- och vattenanvändningen.

De invändningar som Länsstyrelsen har i deras granskningsyttrande till Översiktsplan 2017 tas om hand i Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön. I granskningsyttrandet till Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön har Länsstyrelsen inte några invändningar gällande dessa frågor.

Riksintressen

I översiktsplanen ska framgå hur kommunen anser att de riksintressen som berör kommunen ska tillgodoseas. Detta har kommunen gjort i gällande översiktsplan och de förändringar som

tillkommit bland riksintressena bedöms inte påverka översiktsplanens aktualitet utöver att justeringar av riksintresseredovisningen behöver genomföras vid nästa revidering av översiktsplanen.

I sitt granskningsyttrande till Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön gör Länsstyrelsen bedömningen att ett antal riksintressen riskerar att påtagligt skadas av det som föreslås i planen. Bedömningen kommenteras i kommunens granskningsutlåtande och planen har kompletterats med Länsstyrelsens synpunkter.

Ställningstagandena i översiktsplanen i kombination med länsstyrelsens granskningsyttrande är vägledande för efterföljande processer. Eftersom stat och kommun inte är överens på delar som berör riksintressen finns risk för prövning gällande påtaglig skada i efterföljande processer. Det gäller följande riksintressen:

- Halle- och Hunneberg (naturvård)
- Tunhemsslätten med Hullsjön (naturvård)
- Vänern – delområde Vänersborg – Vänersnäs (friluftsliv)
- Brätte – Vassända (kulturmiljövård)
- Karls Grav (kulturmiljövård och kommunikation)
- Halleberg (kulturmiljövård)
- Vänersborg (kulturmiljövård)

Miljö kvalitetsnormer

I översiktsplanen ska det framgå hur kommunen anser att gällande miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken ska följas.

Länsstyrelsen meddelade i sitt granskningsyttrande till Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön att de inte kunde göra en bedömning om det som föreslås i planen medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs. Kommunen besvarade synpunkten i granskningsutlåtandet genom att hänvisa till löpande och vidare utredning i kommande detaljplaneprocesser.

Även inom kommunen finns en efterfrågan om mer detaljerad utredning av miljö kvalitetsnormer på översiktsplanenivå för att underlätta hanteringen i senare processer.

En viktig påverkan på miljö kvalitetsnormerna är förorenat dagvatten. Kommunen har lyft detta bland annat i dagvattenplanen som antogs 2021. Där finns ett antal förslag på åtgärder för att minska förorening av recipienter. Dagvattenplanen ska integreras i kommunens Blåplan när den revideras.

Långsiktigt behov av bostäder

Översiktsplanen ska visa hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder. Detta tas om hand i Översiktsplan 2017 och Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön där flertalet utvecklingsområden för framtida bostadsbyggande redovisas.

Länsstyrelsen har inte haft några invändningar i sina granskningsyttranden.

Samordning med nationella och regionala mål, planer och program

I översiktsplanen ska framgå hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.

Detta redovisas i gällande översiktsplan. I avsnittet Nationella och regionala mål, strategier och planer finns även en redovisning som visar att det inte har tillkommit några nationella eller regionala mål, planer och program som ändrar planens aktualitet.

Länsstyrelsen har inte haft några invändningar i sina granskningsyttranden.

Redovisning av LIS-områden

Översiktsplanen kan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), sådana som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken.

I Översiktsplan 2017 har en översiktlig utpekning av LIS-områden gjorts. Det föreslås även att en mer utförlig LIS-utredning kan göras. Detta är utpekad på den aktivitetslista som redovisas i avsnitt *Fortsatt översiktsplanearbete*.

I sitt granskningsyttrande till Översiktsplan 2017 bedömer Länsstyrelsen att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB.

Klimatanpassning

Översiktsplanen ska redovisa kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade. Det ska även redovisas hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Lagstiftningen tillkom efter att Översiktsplan 2017 antogs och Länsstyrelsen efterfrågade ytterligare redovisning i frågan i sitt granskningsyttrande till Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön. Länsstyrelsen meddelar i yttrandet att det inte kan uteslutas att det som föreslås i planen kommer att medföra sådan negativ påverkan avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsskede kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL.

Kommunen har som åtgärd efter granskningsyttrandet gjort ett antal förtydliganden i planen, bland annat genom att hänvisa till specifika kapitel som behandlar frågorna i Översiktsplan 2017. I granskningsutlåtandet beskrivs hur översvännings- och skyfallskarteringar används i kommunens planeringsarbete.

Mellankommunal planering

Översiktsplanen ska redovisa områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner och områden som är av regional betydelse. Detta redovisas i översiktsplanen.

Länsstyrelsen har inte haft några invändningar i sina granskningsyttranden.

Framöver planeras en mer utvecklad samverkan med Trollhättan gällande planering i mellankommunala gränsområden.

Trollhättan-Vänersborgs flygplats, hamn och industriutveckling kring Stallbacka

Det finns ett behov av att se över översiktsplanen i gränsområdet vid Stallbacka tillsammans med Trollhättans stad. Den föreslagna markanvändningen skiljer sig vid kommungränsen där Trollhättans översiktsplan fokuserar på utvecklingsintressen och markerar industrimark på sin sida medan Vänersborgs översiktsplan fokuserar på bevarandebeståndet och lyfter fram natur- och kulturmiljövärden.

Flygplatsen är, som ovan redovisat, inte längre klassat som riksintresse för kommunikation. Den har dock fortfarande samma viktiga betydelse för näringslivsutveckling och beredskap i ett regionalt perspektiv. Trollhättan-Vänersborgs flygplats idag är en av två civila instrumentflygplatser i Västra Götalandsregionen och fyller en viktig funktion för regional passagerartrafik, flygfrakt, skol- och allmänflyg. Som av staten utpekad beredskapsflygplats, används flygplatsen regelbundet av samhällsviktiga flygningar som till exempel ambulansflygtransporter. Det finns flera tankar om flygplatsens framtida roller, där bland annat elflyg och drönartrafik förutses få betydelse. I förlängningen skulle detta kräva en utveckling av flygplatsens verksamhet och infrastruktur.

Kopplat till utvecklingen av flygplatsen och Stallbackaområdet i Trollhättan har en gemensam logistikutredning tagits fram med syfte att identifiera behov av logistiketableringar i Tvåstad. I arbetet ingick även frågan om behovet av och förutsättningarna för en framtida hamn i Vargön eller Stallbacka.

Alla dessa frågor behöver samordnas i gemensam planering mellan Vänersborgs kommun och Trollhättans stad. Arbetet kan leda till behov av revidering av översiktsplanen bland annat när det gäller gränsdragning för utveckling av framtida industriområde, flygplats och hamnläge.

Omlastningscentral

Vänersborgs kommun har tillsammans med Västra Götalandsregionen och Fyrbodals kommunalförbund diskuterat möjligheten att etablera en omlastningsterminal i Vänersborgs kommun. Det har konstaterats att det läge som pekas ut i Översiktsplan 2017 och Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön inte är lämpligt. Arbetet med att hitta en lämplig lokalisering fortgår även framåt och behovet kan komma att utredas i den logistikutredningen som utförs i Tvåstad. Arbetet kan leda till behov av revidering av översiktsplanen.

Sjöfart

Trafikverket och Sjöfartsverket planerar för att bygga om slussleden i Trollhätte kanal för att möjliggöra fortsatt sjöfart till Väneren. Projektet berör flera kommuner. Vänersborgs kommun har varit delaktiga under arbetets gång och håller bland annat i processen kring detaljpanelläggning av området kring Brinkebergskulles sluss. Översiktsplanen kommer troligtvis inte att behöva revideras för den nya slussen, men frågor kring placering av eventuell hamn och väntkaj kan få betydelse för den (se avsnitt *Riksintresse kommunikationer*).

Grön infrastruktur, friluftsliv och besöksnäring

Fungerande ekosystem är beroende av rumsliga kopplingar över kommungränserna. Vänersborg deltar bland annat i ett projekt kring synliggörande av den gröna infrastrukturen i Dalsland.

Det finns flera viktiga natur- och friluftsområden som sträcker sig över kommungränserna – bland annat Väneren, Dättern, Kroppefjäll och Halle- och Hunneberg. Såväl bevarande- som utvecklingsfrågor som rör dessa områden behöver planeras på ett samordnat sätt mellan kommunerna.

Som grund för besöksnäringen i kommunen och regionalt finns även många andra frågor som behöver hanteras i samverkan mellan kommuner, bland annat cykel-, vandrings- och vattenleder, vandrarhem, camping- och ställplatser, gästhamnar och informationskanaler. Vänersborgs kommun arbetar med en besöksnäringstrategi där turistorganisationen Visit Trollhättan och Vänersborg är drivande.

Översiktsplanen kan behöva revideras utifrån vad som kommer fram i dessa mellankommunala processer.

Vattenförsörjning

Vattenflödena genom Vänersborgs kommun berör vattenförsörjningen i många andra kommuner. Arbetet pågår med att skapa ett nytt vattenintag i Vänern för att försörja flera grannkommuner med dricksvatten. Ytterligare många kommuner är beroende av Göta Älv för sin vattenförsörjning. 2022 beslutades om nytt vattenskyddsområde för Vänersborgsviken och Göta Älv, vilket täcker en stor del av kommunens yta. Arbetena kring vattenskydd och -försörjning sker i samverkan mellan berörda kommuner.

Översiktsplanen behöver revideras utifrån det nya vattenskyddsområdet.

Energiförsörjning

Energifrågan redovisas ovan i avsnittet *Energi*. Det är en betydelsefull fråga som berör flera kommuner.

Sammanfattande bedömning av översiktsplanens aktualitet

Kommunens översiktsplan, inklusive de tillhörande fördjupade översiktsplanerna, bedöms vara aktuell. I planeringsstrategin har ett antal förändrade planeringsförutsättningar lyfts som bör beaktas vid en kommande revidering av översiktsplanen. Dock bedöms inte dessa förändrade planeringsförutsättningar utgöra grund till att förklara översiktsplanen inaktuell i delar eller sin helhet.

När Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön granskades meddelade Länsstyrelsen att planen i dess dåvarande utformning inte kan betraktas som en överenskommelse mellan stat och kommun, då planen enligt Länsstyrelsen inte gav tillräckligt god vägledning för beslut i kommande planprocesser. Kommunen och Länsstyrelsen gör olika bedömningar gällande bland annat planens påverkan på vissa riksintressen, detaljeringsgraden i redovisning av påverkan på miljö kvalitetsnormer och detaljeringsgraden i redovisningen av risker för skador till följd av klimatpåverkan.

Att beakta vid kommande planrevideringar

Under arbetet med planeringsstrategin har olika synpunkter om översiktsplanens utformning, inriktning och detaljeringsnivå inkommit från kommunens förvaltningar. Exempelvis via den genomförda enkäten över översiktsplanens användbarhet, workshops och de yttranden som översänts till Kommunstyrelseförvaltningen. Dessa synpunkter och yttranden är viktiga medskick vid en revidering av översiktsplanen.

Nedan sammanställs de delar och områden som särskilt pekats ut i planeringsstrategin och kan behöva beaktas vid en framtida revidering av översiktsplanen.

Ändring av riksintressen:

- Riksintresse för friluftsliv, addering av Värnen
- Riksintresse för totalförsvarets militära del, addering av MSA-område över Råda övningsflygfält samt utökning av påverkansområde för väderradar Vara.
- Riksintresse kommunikationer, borttagning av Trollhättan-Vänersborgs flygplats och anslutande vägar, eventuell framtida borttagning av riksintresse för hamn i Vänersborg, precisering av riksintresse farled Trollhätte kanal
- Riksintresse naturvård, eventuell ändring av gränsdragning Hullsjön och Västra Tunhem

Nya kommunala styrdokument (se avsnitt *Förändringar i kommunala styrdokument med påverkan för mark- och vattenanvändning* för utförligare beskrivning):

- Inkludera åtgärdsförslag från Dagvattenplanen
- Inkludera skyddsvärda områden från Naturvårdsstrategin
- Tydligare ställningstaganden kring utvecklingsområden U22 och U23 i FÖP Vänersborg-Vargön
- Potentiell justering efter ställningstaganden i den framtida Vattentjänstplanen
- Översyn av friluftsområden utifrån kommande Friluftstrategi.
- Översyn av översiktsplanens nätverk för cykling efter att en cykelstrategi eller liknande tagits fram.

Mellankommunala frågor (se utvecklat resonemang i avsnittet *Mellankommunal planering*):

- Eventuellt uppdatering kring område för framtida omlastningscentral, hamn samt flygplatsutbyggnad.
- Eventuellt uppdatering av översiktsplanen kring energiförsörjning.
- Inkludera nytt vattenskyddsområde för Vänersborgsviken och Göta Älv.
- Eventuell revidering efter mellankommunala processer kopplat till grön infrastruktur, friluftsliv och besöksnäring.

Generellt kan översiktsplanen även behöva uppdateras efter genomförd exploatering kopplat till både bostäder och infrastruktur.

Fortsatt översiktsplanearbete

När kommunen sett över fortsatt översiktsplanearbete har översynen vidgats till att även inkludera övriga strategiska arbeten som har bäring på översiktsplaneringen. En utgångspunkt är rekommendationerna om fortsatt arbete som antogs i Översiktsplan 2017. Dessa sårredovisades även i bilaga 4 "Fortsatt arbete: aktivitetslistan". Aktivitetslistan har uppdaterats, bytt namn till "lista strategiskt arbete" och redovisas nedan genom pågående arbeten, återkommande arbeten och framtida arbeten. Alla de arbeten som beskrivs nedan föreslås alltså inte bli formella delar av översiktsplanen.

Pågående arbeten

- FÖP Brålanda + stationsutredningar
- Näringslivsstrategi (revidering)
- Besöksnäringstrategi
- Riktlinjer för hantering av översvämningsrisker i planering och bygglov
- Jordbruksriktlinjer
- Friluftstrategi
- Målbild 2050
- Vattentjänstplan
- Brättelänken
- Stråkutveckling Sundsgatan/Köpmansgränd
- Riktlinjer höga hus
- Strategi för social hållbarhet
- Underlag för förfrågningar för etablering av förnybar energi
- Kultur- och idrottsstrategi
- Fastighetsstrategi
- Cykelstrategi

Återkommande arbeten

- Befolkningsprognos (revideras årligen)
- Riktlinjer för bostadsförsörjning (revideras varje mandatperiod)
- Planeringsstrategi (revideras varje mandatperiod)
- Omvärldsanalys (revideras vartannat år)
- Konstprogram (revideras vart tredje år)
- Lokalförsörjningsplaner (revideras årligen)
- Risk och sårbarhetsanalys (revideras varje mandatperiod)

Framtida arbeten

Avsnittet redovisar de översiktsplaner som vi i nuläget vet kommer arbetas med under perioden 2024–2028, de arbeten som inte påbörjats i ”lista strategiskt arbete” samt en redovisning av prioriterade områden inom översiktsplaneringsfältet de kommande 4 åren.

Översiktsplaner 2024–2028

När FÖP Brålanda antagits kommer arbetet med en fördjupad översiktsplan för Frändefors att påbörjas.

Ej påbörjade arbeten från ”lista strategiskt arbete”

Inom parentes anges eventuella tidigare beslut om att arbetet ska göras.

Översiktsplanering och detaljplanering

- FÖP Frändefors (ÖP 2017)
- FÖP Väne Ryr (ÖP 2017)
- LIS-utredning (ÖP 2017)
- Utredning om gamla detaljplaner (ÖP 2017)
- Digitalisering av detaljplaner

Gestaltad livsmiljö och kommunikationer

- Målbild centrum (ÖP 2017)
- Arkitekturpolicy
- Trafikstrategi (Vägledning fossilfritt)
- Parkeringsstrategi (Vägledning fossilfritt)

Grön/blå infrastruktur

- Blågrön infrastruktur
- Grönstrukturplan
- Handlingsplan för vattendirektivet (ÖP 2017)
- Mörkerplan
- Stadsodlingsstrategi (ÖP 2017)

Boende, service och rekreation

- Riktlinjer för skolgårdar (ÖP 2017)
- Metodutveckling för trygghets- och integrationsperspektiv i all samhällsplanering
- Kulturmiljöplan
- Småbåtshamnar utöver Dalslandskusten (ÖP 2017)
- Parkprogram
- Badplatsutredning

Energi, logistik och näringsliv

- Fjärrvärmeutredning (ÖP 2017)

- Drönarstrategi/plan
- Logistikutredning Tvåstad
- Etableringsstrategi/plan för verksamhetsområden och strategiska markköp (ÖP 2017)
- Cirkulära affärsmodeller inom kommunorganisationen
- Grön energi/energietablering

Riskhantering, klimatanpassning och beredskap

- Klimatanpassningsplan
- Beredskapsstrategi
- Översvämningsutredning Hästefjordarna/Frändeforsån (ÖP 2017)
- Markföroreningsutredningar (ÖP 2017)
- Bullerkartering/Bulleråtgärdsprogram (ÖP 2017)

Under arbetet med planeringsstrategin hölls en förvaltningsövergripande workshop där nyuppkomna behov och prioritering bland de kvarvarande arbetena diskuterades. Då framfördes ett önskemål om att klustra och slå samman arbeten på listan. Detta medskick är något man bör ha i beaktande i framtida strategiskt arbete, framförallt när nya projekt initieras.

Prioriterade områden 2024–2028

Nedan redovisas fokusområden som det strategiska arbetet med koppling till översiktsplaneringen föreslås ha de kommande 4 åren, till dess att en ny planeringsstrategi alternativt översiktsplan beslutas. De prioriterade områdena kommer att användas som en bas för det översiktsplanearbete som kommunstyrelsen bedriver under planperioden.

Energi, logistik och näringsliv

På energiområdet pågår flera processer som kan leda till nya underlag och eventuellt nya styrdokument för att utöka produktionen av fossilfri energi.

Det finns flera stora frågor att utreda som rör godstransporter, bland annat kring flygplatsens utveckling, framtida hamn och omlastningscentral järnväg/lastbil. Dessa frågor behöver utredas ur ett delregionalt perspektiv ihop med grannkommuner.

Framöver kan frågor kopplat till drönare behöva beröras i kommunens översiktsplanearbete och kopplas samman med planeringen av luftrummet. Under planperioden behöver kommunen bevaka utvecklingen i frågan.

Kommunens markreserver för nya företagsetableringar är ofta inte tillräckliga och det behövs strategier för hur vi tillgodoser de behov vi kan vänta i framtiden. Näringslivs-, besöksnärings- och etableringsstrategier ska färdigställas.

Gestaltad livsmiljö och kommunikation

Arbete med platsutveckling i Vänersborg behöver följas upp. Inom regionen pågår en satsning för att uppmuntra kommuner att ta fram arkitekturstrategier. Ett grundläggande arkitekturstrategiskt arbete omfattar både byggnader och offentliga rum i staden och tätorterna. Arbetet med en övergripande strategi eller policy om gestaltningen av den fysiska miljön är viktigt ur ett brett hållbarhetsperspektiv och behöver vävas ihop med pågående och redan antagna arbeten. Till exempel behöver principer för bevarande och utveckling av kulturmiljövärden samt styrdokumentet *Hållbar byggnadsstrategi* integreras i detta arbete.

Under planperioden tas *Strategi för social hållbarhet* fram. I arbetet deltar utvecklingsledare för strategisk samhällsplanering och efter antagande bör perspektiven som lyfts i strategin inkluderas i det kontinuerliga planeringsarbetet.

En viktig fråga för stadsmiljöutvecklingen är hur människor kan förflytta sig. Flera projekt pågår kring kollektivtrafik och gång- och cykelvägar. I *Vägledning för ett fossilfritt Vänersborg 2030 – Transporter, el och uppvärmning* föreslås att en trafikstrategi tas fram som hanterar dessa frågor samlat och även kopplat till parkeringsmöjligheterna.

I Brålanda behöver nyöppnandet av tågstationen förberedas, vilket omfattar olika typer av satsningar på bland annat offentliga platser, gång- och cykelstråk och parkering. Det handlar även om att följa upp projektet Våra Rum, där femteklassare från Brålanda skola engagerades i att fundera över samhällets utveckling.

Boende, service och rekreation

Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning kommer att behöva ses över.

Konceptet *Bostad först* har utretts och nästa steg i arbetet är att Socialnämnden ska genomföra en förstudie för konceptet.

Arbete med strategi för kommunens kultur- och fritidsverksamhet påbörjas under 2024.

Friluftsstrategin ska avslutas och kan behöva följas upp med bland annat friluftspan, utredning av badplatser och småbåtshamnar.

Riskhantering, klimatanpassning och beredskap

Samhället förändras snabbt på många fronter och nya typer av risker har hamnat i fokus. Kommunen behöver samla kunskap och bygga upp beredskap för olika utmaningar. Arbetet med riktlinjer för översvämningar behöver avslutas och eventuellt följas upp med mer underlag kring bland annat skyfall, skred, och erosion.

Andra typer av risker som kan behöva utredas är ras och bränder. Riskerna påverkas av förändringar i klimatet.

Kommunen behöver även arbeta med beredskap, genom att ta fram olika typer av styrdokument och underlag.

Grönstruktur och ekosystemtjänster

Naturvårdsstrategin behöver följas upp under perioden, bland annat med att prioritera skyddad natur som innebär att ytan kommunalt skyddad natur ökar.

Ett kommunöverskridande LONA-projekt med att kartlägga grön infrastruktur i Dalsland inklusive hela Vänersborgs kommun fortgår även under perioden. Även detta är något som prioriteras i naturvårdsstrategin.